

Gekke
buitenstaanders
op Ameland p.3

'Bij restauratie-
architectuur is
niets heilig' p.7

Modernisering
monumentenzorg: meer
ruimte voor emotie p.9

Het gezicht van...
Débora de Alarcon Pinto
en Dick de Kruijff p.11

NR2 | JUNI 2008

Uitgesproken p.2 Interview: Girbe en Gonneke Braakman p.3 Etalage: Restauratiefonds-hypotheek p.6
Introductie 'Quick Scan' p.8 Interview: Jan de Jong en Pieter Baars p.9
Het gezicht van Débora de Alarcon Pinto en Dick de Kruijff p.11 Nieuws p.12

kijk op
www.restauratiefonds.nl/indetail
voor meer
informatie

ONDERZOEK

Monumenteneigenaren onderverzekerd?

Het Restauratiefonds heeft een onderzoek uitgevoerd onder particuliere eigenaren van rijksmonumenten. Aan deze groep mensen zijn vragen gesteld over de manier waarop het rijksmonument verzekerd is, met name op het gebied van opstal- en CAR-verzekering. Uit de eerste resultaten van het onderzoek blijkt dat rijksmonumenteigenaren in veel gevallen onderverzekerd zijn.

De aanleiding voor het Restauratiefonds om het onderzoek uit te voeren zijn de resultaten van het consumentenonderzoek uit 2007. In dit onderzoek zijn drie vragen gesteld over verzekeren van een rijksmonument en uit de antwoorden bleek dat veel eigenaren bij het verzekeren van de woning geen rekening houden met de monumentale status van het woonhuis. Om meer te weten

te komen over het daadwerkelijke aantal onderverzekerden en de redenen hiervoor is in de afgelopen maanden aanvullend onderzoek uitgevoerd.

Het enthousiasme om mee te werken aan dit onderzoek was groot. Het Restauratiefonds wil iedereen die meegewerkt heeft dan ook hartelijk bedanken.

Bij het ter perse gaan van deze editie van InDetail zijn de resultaten van het onderzoek nog niet volledig verwerkt. Zodra de resultaten bekend zijn, zullen wij hier zowel op onze website als in de nieuwsbrief aandacht aan besteden. Op de speciale pagina www.restauratiefonds.nl/indetail vindt u meer informatie, de resultaten van het onderzoek en de aanbevelingen. ■

Positieve zomerkriebels

Het voorjaar zorgt in monumentenland altijd voor een drukke periode. De agenda staat vol activiteiten, van studiedagen tot openingen. Ik vind het goed om te merken dat de belangstelling voor dit mooie vakgebied onverminderd blijft. Hiervan kunnen we weer een hoop energie krijgen. Dat is ook nodig omdat er voor de zomer nogal wat zaken afgerond moet worden. Een voorbeeld hiervan is het project Modernisering Monumentenzorg, kortweg MoMo. Velen hebben hier over gelezen, anderen zijn hier in meer of mindere mate bij betrokken. Verschillende werkgroepen hebben de afgelopen maanden intensief vergaderd. De uitdaging is om dit te vertalen naar concrete adviezen voor de minister. Het is belangrijk dat verbeteringen worden doorgevoerd maar dat we het goede van het huidige stelsel niet overboord gooien. Het gaat niet alleen om verandering maar ook om vernieuwing. Wat MoMo betreft wordt het dus een spannend najaar.

In Nederland hebben ongeveer 90.000 monumenten een beschermde status. Dit lijkt veel maar op totaal acht miljoen gebouwen valt dit aantal in het niet. Daarom is het goed dat het monumentenveld zich inzet voor de samenhang tussen meerdere gebouwen en waardoor de historische omgeving beter tot z'n recht kan komen.

Het Restauratiefonds vraagt al tijden nadrukkelijk aandacht voor de Beschermde Stads- en Dorpsgezichten. Het is dan ook verheugend te merken dat ook minister Plasterk

zich inzet voor deze categorie. Tijdens een bezoek van de minister aan Tuindorp Vreewijk in Rotterdam pleitte hij ervoor om de bijzondere wijk aan te wijzen als Beschermde Stads- en Dorpsgezicht. Met deze oproep geeft de minister een belangrijk signaal af. Niet alleen voor dit specifieke Tuindorp maar ook voor het instrument Beschermde Stads- en Dorpsgezicht zelf. Het instrument kan een belangrijke rol vervullen binnen de integrale monumentenzorg en dat is een actueel thema. Steden staan namelijk voor belangrijke opgaven en daarbij gaat het niet alleen om de zogenaamde prachtwijken. Ook dorpen en kleinere steden zoeken steeds meer naar een integrale aanpak. Het is goed om te zien dat de minister hier oog voor heeft.

Naast het grote belang van de samenhang, waar bij Beschermde Stads- en Dorpsgezichten voor wordt gepleit, mogen we de verschillende individuele objecten niet uit het oog verliezen. Ook hier is een positief geluid te horen. In mei is er door het ministerie van OCW voor ruim 34 miljoen euro aan beschikkingen uitgereikt aan elf grootschalige rijksmonumenten die te kampen hebben met restauratieachterstand. In de komende periode volgen de categorieën orgels, monumenten, boerderijen en 'andere monumenten'.

Het heerlijke voorjaar heeft dus, wat mij betreft, goede berichten voor de monumentenzorg gebracht. Ik hoop op een positieve, warme zomer en ik ben nieuwsgierig naar de ontwikkelingen in een veelbelovend najaar. ■

Stand van zaken in Erfgoedbalans 2008

De Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) brengt in november 2008 een nieuw kennisproduct op de markt: de Erfgoedbalans 2008.

De eerste Erfgoedbalans is een kwantitatieve nulmeting die bestaat uit feitelijke en cijfermatige informatie waarin de stand van zaken binnen het Nederlands erfgoed wordt

beschreven. De balans moet een houvast vormen bij discussies en het vaststellen van toekomstig erfgoedbeleid.

In de Erfgoedbalans worden belangrijke beleidsthema's en ontwikkelingen, politiek interessante vraagstukken en trends behandeld. Het Restauratiefonds is, net als andere partijen in de erfgoedsector,

betrokken bij de totstandkoming van dit kennisproduct.

De Erfgoedbalans is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij het beleid rond erfgoed: beleidsmakers, bestuurders, ambtenaren, beroepsverenigingen en belangenorganisaties. Half november verschijnt de Erfgoedbalans in digitale en gedrukte vorm. Meer informatie vindt u via www.racm.nl. ■

Gonneke en Girbe Braakman bij hun rijksmonument op Ameland

GEKKE BUITENSTAANDERS OP AMELAND:

‘Nu houden we er mee op!’

Het water staat erg laag vandaag. De boot vaart daarom stapvoets tussen de zandplaten door. Meeuwen vliegen op ooghoogte mee. Ver achter ons ligt de kade van Holwerd en voor ons strekt Ameland zich uit. Hemelsbreed nog geen vijfhonderd meter ver meer, maar met de trage zigzaggende boot nog zeker een half uur varen. Ons doel: een van de kleinere rijksmonumenten, een zogenaamd commandeurshuisje, in het schitterende dorpje Nes.

Eindelijk meert de boot aan. Oké, geen last van files hier, maar je zult maar dagelijks aan de grillen van het wad overgeleverd zijn. Toch wonen Girbe en Gonneke Braakman hier al jaren met plezier. Hun geheim: je moet gewoon niet te vaak naar de wal gaan.

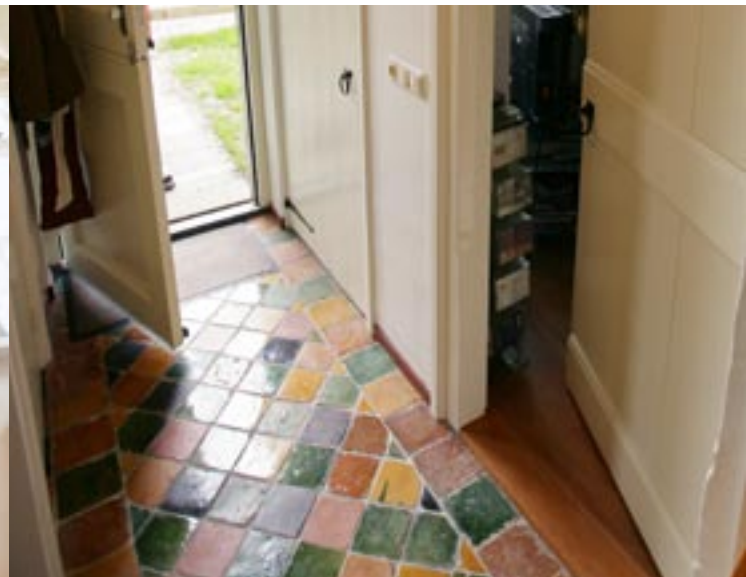
Dertig jaar geleden kwam Gonneke uit Leiden hier werken als schooljuf en de Zwolse Girbe maakte zo'n twintig jaar later de oversteek toen hij hier bij een bank aan de slag kon. Uiteindelijk was het nog slechts een kwestie van tijd voordat Girbe en Gonneke elkaar zouden ontmoeten. Ze wonen nu in een oud huis in het prachtige centrum van Nes, het grootste dorp op het eiland. De oude straatjes met de soms piepkleine huisjes en oude bomen concentreren zich rond de kerktoren met zadeldak. De huizen, de gele baksteen, de sfeer; je vindt het alleen maar op de

eilanden. En dan is Ameland, samen met Schiermonnikoog, nog het best geconserveerd wat bebouwing betreft.

Walvisvaart

Girbe en Gonneke vielen dan ook niet alleen voor elkaar maar ook voor de charme van de oude huisjes hier. Ze wonen in een monument maar ze hebben daarbij ook nog twee andere oude huisjes gekocht en opgeknapt. Deze verhuren ze nu. De laatste is een achttiende-eeuws pandje aan de Kardinaal de Jongweg. Een prachtig klein rijksmonument dat geheel in oude stijl gerestaureerd is.

Op de witgekalkte gevel geven de ankers het jaartal 1691 aan. Gonneke: ‘Maar volgens mij is het huis jonger. Deze ankers zijn, denk ik, hergebruikt van een eerder huis. Het

Details van de woning aan de Kardinaal de Jongweg

soort tegels dat we binnen aantreffen zijn recenter. Ik denk dat het huis uit de beginjaren van de achttiende eeuw is.' De tegels waar zij op duidt, witte tegels met blauwe of paarse afbeelding, werden op het eiland veelvuldig toegepast. Hoe rijker de bewoner, hoe meer tegels. Soms werden hele muren er mee behangen. 'Maar in dit huisje waren alleen de plinten bedekt. Het was een huisje met arme bewoners.'

Hoewel eenvoudig, herbergt het huis nog een schat aan oude details die verhalen van de geschiedenis van het eiland. Veel huisjes op het eiland, dus waarschijnlijk ook dit huisje, waren van de walvisvaarders. Vandaar de naam commandeurs- of kapiteinshuisje. Vanaf 1700 tot ongeveer 1750 beleefde het eiland een gouden 'eeuw' dankzij de walvisvaart op Groenland en Spitsbergen. Veel zeelui lieten een huis bouwen.

In de gevel van het huisje, ter hoogte van de eerste verdieping, zit een klein boogvenstertje en een vierkant raam met daarboven een ijzeren pin met oog. Girbe: 'Het kleine raampje was een open ventilatiegat voor de zolder.

Die was dichtgemetseld maar hebben we weer open laten maken. Voor het andere raam zat vroeger een luik. Als de man op zee was, zette de vrouw een lamp voor het ventilatiegat zodat, als hij op zee zou verdrinken, in ieder geval zijn ziel de weg terug naar huis zou kunnen vinden. Als de man gezond en wel terugkwam, kon hij zijn scheepskist aan de haak met oog omhoog hijsen en op zolder zetten. En als de zeeman geen werk had en dus beschikbaar was, hing hij een anker aan de haak.' Hij stopt even. 'Als ik al die dingen weer zie, krijg ik wel weer zin in een nieuw restauratieproject.' Maar Gonneke smooit dit initiatief in de kiem: 'Nee hoor. Nu houden we er mee op!'

Duurzaam

Het huisje stond sinds 1999 leeg toen Girbe en Gonneke het in 2004 kochten. 'Niemand wilde het kopen. De echte Amelanders willen grote nieuwe huizen. Het zijn de gekke buitenstaanders die de oude huisjes opknappen,' weet Girbe.

Met name dit huis is een hele bevalling geweest voor Gonneke en Girbe. De enige manier om het financieel te kunnen realiseren was om zoveel mogelijk werk zelf te

Het Detail

Regenbak

De huizen op Ameland hebben pas sinds 1964 stromend water. Tot die tijd deed men het met regenwater dat werd opgevangen in een gemetseld gewelf, de regenbak. Sommige oude mensen op het eiland zweren nog steeds bij een kopje thee van dit water. Het reservoir van Girbe en Gonneke is zo'n vier kubieke meter. Daarnaast ligt er nog een put. Die is ouder, ongeveer uit 1650. Dit is de welput en deze bevat grondwater. Dit water werd voor verschillende doeleinden gebruikt.

doen. Elke avond en elk weekend waren ze in de weer. En dat anderhalf jaar lang. Gonneke: 'Bijvoorbeeld het afbikken van 3000 bakstenen, de zogenaamde Friese geeltjes, om delen van de muur weer op te bouwen.' Girbe: 'Een mooi voorbeeld van duurzaam bouwen is zoveel mogelijk hergebruiken. Hergebruik zie je hier overal op het eiland. Veel oude gebouwen zijn gebouwd van gebruikte materialen. Zelfs van oude scheepsonderdelen. Er groeiden hier op het eiland immers geen bomen. Al het bouw materiaal moest van de wal komen. Soms moest men lange tijd materiaal sparen voordat men een huis of schuur kon bouwen.'

Delen van de muren zijn opnieuw opgetrokken en het dak is gerenoveerd, inclusief de authentieke houten blokgoet, zonder zink maar ingesmeerd met menie. De vloer, zand met daarop de tegels, heeft Girbe eigenhandig uitgegraven. Daarop werd beton gestort. 'Tijdens het uitgraven hebben we van alles gevonden: vingerhoedjes, een kinderpistooltje en munten. Uit 1648 en 1603,' vertelt Gonneke. In hun woonhuis staat nu een vitrine met uiteenlopende vondsten, van griffel tot weegschaalgewichtje.

Bouwstop

Maar niet zozeer de restauratie zelf als wel de communicatie met de gemeente was de grootste beproeving. Gonneke: 'Doordat ambtenaren bepaalde zaken hebben laten liggen, hebben we drieënhalve jaar op een bouwvergunning moeten wachten. De monumentenzorg is vervolgens vooraf nog geen kwartiertje komen kijken, maar achteraf moesten we allerlei zaken toch anders doen. De sparretjes, die ronde balken op het dak, waren bijvoorbeeld verrot. Dus die wilden we vervangen. Maar dat mocht niet omdat dat afbreuk zou doen aan het monument. In plaats daarvan werd er een bouwstop afgekondigd. Het dak lag ondertussen gewoon open. Dat was echt een ramp.' Girbe: 'Door de vertraging liepen de kosten behoorlijk op omdat we uiteindelijk besloten meer te laten doen.'

Omdat Girbe bij een bank werkt, kon hij de financiering goed zelf regelen. 'Maar we zijn uiteindelijk 30.000 euro over ons budget gegaan. Dat laatste deel hebben we met een laagrentende lening van het Restauratiefonds kunnen oplossen.' Hij maakt de balans op: 'We hebben het huis gekocht voor 120.000 euro en verbouwd voor 130.000 euro. Als we het nu zouden moeten verkopen zouden we het schip in gaan.' Uiteindelijk duurde het door de vertraging met de bouwvergunning tot 2006 voor er begonnen kon worden. De verbouwing zelf duurde tot maart 2008, mede door de bouwstop.

Maar nu is alleen het resultaat dat overblijft. Girbe: 'Ons doel was dit huis weer bewoond te krijgen. Daar doe je het voor. Je wilt iets achterlaten. Hier hebben 300 jaar lang mensen gewoond. Nu mogen wij ons steentje bijdragen.'

In de hal liggen weer de originele estrikken, dikke geglaazuurde tegels in kleur variërend van bruin tot groen. De woonkamer is klein maar gezellig met een mooie schouw met houtkachel. Boven zijn op de voormalige vliering twee slaapkamers gemaakt. Het eeuwenoude hang- en sluitwerk is hergebruikt.

Zonde

Oog voor authentieke details is overigens niet vanzelf gekomen. Het huis waar Gonneke en Girbe zelf wonen was hun eerste object. Een zelfde soort huis maar dan een slag groter. 'Om precies te zijn uit 1717.' Girbe laat een estrik zien met aan de rand een stempel met het jaartal. 'Een betere datering krijg je niet.' De tegel is een van de weinige die nog over is van de originele vloer. Iets wat Gonneke en Girbe nu wel jammer vinden. 'Je kunt een pand snel verklooiën. Maar als je vijf minuten langer nadenkt voor je iets doet dan scheelt dat een hele hoop. Al slopend zijn we te ver gegaan. De estrikkenvloer, de deurtjes hadden we eigenlijk moeten behouden en terug moeten brengen. En dat is achteraf erg zonde. We vonden het daarom ook extra leuk om dit laatste huisje wel goed aan te pakken.' ■

Reliwiki.nl 'onthult' religieus Nederland

In juni is www.reliwiki.nl gelanceerd. Deze website geeft toegang tot een database van bijna 18.000 religieuze gebouwen in Nederland: veel kerken, maar ook kloosters en andere objecten. De basis is de vermaarde fotocollectie van Jan Sonneveld. Door gebruik te maken van 'open' software kunnen bezoekers zelf eenvoudig en snel informatie aan de website toevoegen.

De website geeft antwoord op vragen als: hoeveel kerken, moskeeën of synagogen zijn er nu precies in Nederland? Welke zijn nog in gebruik, wie zijn de gebruikers? Hoe is de conditie van het gebouw en de inventaris? Reliwiki.nl is bedoeld voor een breed publiek. De website wil zich ontwikkelen tot de meest actuele en gebruiksvriendelijke kennisbron op het gebied van gebouwd religieus erfgoed. ■

Etalage

Lage rente bij restaureren: de Restauratiefonds-hypotheek

De overheid maakt het planmatig in stand houden van rijksmonumenten aantrekkelijk met één simpele regeling: het Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten, kortweg Brim. De uitvoering van deze regeling is in handen van de Rijksdienst en het Restauratiefonds. Het Brim kent twee vormen van financiële ondersteuning. Uw monument bepaalt waarvoor u in aanmerking komt. Een laagrentende lening voor eigenaren van een woonhuis of boerderij zonder agrarische functie of een subsidie voor eigenaren van alle andere rijksmonumenten.

Kan ik een Restauratiefonds-hypotheek aanvragen?

Bent u eigenaar van een rijksmonumentaal woonhuis of boerderij zonder agrarische functie? Dan kunt u een Restauratiefonds-hypotheek aanvragen. Dit is een lening met een lage rente die beneden de marktrente ligt. De

hoogte van de lening wordt bepaald door de vraag of u wel of geen recht heeft op de extra aftrek van de zogenaamde fiscale onderhoudskosten.

Heeft u recht op deze belastingaftrek, dan kunt u een Restauratiefonds-hypotheek aanvragen ter grootte van maximaal 70 procent van de fiscale onderhoudskosten. Heeft u geen recht op de belastingaftrek dan bedraagt de lening maximaal 100 procent van de fiscale onderhoudskosten. In beide gevallen geldt een maximum van 250.000 euro.

Als u wilt weten of u voor een Restauratiefonds-hypotheek in aanmerking komt, dan kunt u contact opnemen met onze afdeling Voorlichting en Advies, (033) 253 94 39 (optie 4). Voor meer informatie kunt u ook kijken op www.restauratiefonds.nl/indetail ■

‘Bij restauratie-architectuur is niets heilig’

Het restaureren van monumenten is een vak apart. Althans, dat is de mening van Maarten Fritz, restauratie-architect te Bussum. Hij is een van de oprichters van de Vereniging van Architecten Werkzaam in de Restauratie (VAWR). Deze belangenorganisatie van inmiddels dertien architectenbureaus wil de restauratie van monumenten naar een hoger plan tillen.

‘De VAWR is in 2006 opgericht, omdat de kwaliteit van de voorbereiding en uitvoering van restauraties langzamerhand achteruit ging. Dat vonden niet alleen wij als restauratie-architecten, maar ook de rijksoverheid constateerde dit’, zegt Maarten Fritz van het gelijknamige architectenbureau in Bussum. ‘In het begin was er wel wat frictie met ‘gewone’ architecten. Sommige architectenbureaus beschouwden de VAWR als een handige manier om niet-restauratie-architecten buiten te sluiten van opdrachten. Maar, het is nu wel duidelijk dat de VAWR uit liefde voor het restauratievak is opgericht. Dat maakt de organisatie een serieuze gesprekspartner is voor de overheid.’

Binnenkort zijn er dertien bureaus in Nederland lid van de VAWR. Hoe gaat de selectie in zijn werk? Fritz: ‘Sommige collega’s denken dat de VAWR de heersende elite

representeert die de avant-garde uitsluit. Dat is het domste wat je kunt doen, net zo goed als dat je de ‘jonge honden’ niet moet buitensluiten. Wat ons bindt binnen de VAWR is de liefde voor het restauratievak. Wij hebben kennis van oude materialen, oude bouwstijlen en - ook niet onbelangrijk - historisch besef. De VAWR is te vergelijken met de stichting Vakgroep Restauratie, de organisatie van restaurerende aannemers. Die bestaat al een hele tijd en opereert net als wij vanuit het gezamenlijke belang goed te zorgen voor het erfgoed.’

Led-lampjes

Een van de laatste grote projecten van zijn bureau was het restaureren van het Luxor-theater in Arnhem. De opdracht was om de uit 1915 daterende bioscoop te veranderen in een modern poppodium. Een opdracht waarin naast veel aandacht voor het grote - het herstellen van de totale

Maarten Fritz, restauratie-architect

architectuur - ook veel aandacht was voor het detail. Zo vertelt Fritz enthousiast hoe de originele kooldraadlampjes, waarvan er duizenden in het plafond zaten, zijn vervangen door Led-lampjes. Qua vorm lijken die op de kooldraadlichtjes, maar er is veel meer mogelijk met deze lampjes. 'Elk Led-lampje is individueel aan te sturen: het zijn een soort pixels die in alle kleuren van de regenboog op de muziek kunnen reageren. Dat is een spektakel waar mensen met open mond naar kijken.'

Restaureren betekent voor Fritz niet een gebouw 'terug' restaureren naar hoe het ooit was, maar indien mogelijk met moderne middelen ook iets nieuws toevoegen. 'Wij gaan altijd van het gebouw uit: wij zijn het geweten van het gebouw. Restauratie is bij ons geen doel, maar een middel om iets te bereiken.'

'Soms doen we net alsof iets er altijd al heeft gezeten. Zo hebben we in het Academiegebouw in Utrecht deuren gemaakt die er nooit hebben gezeten, maar die wel een 'historiserend' effect hebben. Het gaat om de harmonie van de ruimtes in het gebouw en de harmonie van het gebouw in zijn omgeving.'

Fritz gruwet ervan als een gebouw na een restauratie weer helemaal is opgepoetst. 'Dan wordt het een karikatuur van wat er ooit stond. Ik krijg dan de neiging om het Nederlandse rugbyteam er een jaar te laten trainen, zodat de sleetsheid er weer een beetje in komt. Wij worden er ook niet mooier op als we ouder worden, maar dat is nou juist een kwaliteit die je in de restauratie-architectuur kunt en moet gebruiken.'

'Niets is heilig'

Het uitgangspunt van Fritz bij het restaureren is dat niets heilig is. 'Nou ja, bijna niets is heilig. Ik zou het niet aandurven een extra verdieping op het Schröder-huis te

zetten. Daar moet je van af blijven. Maar er zijn veel oude gebouwen waar echt wel wat mee kan, denk aan ons industrieel erfgoed. Bij een herbestemming is het belangrijk dat je in de buurt blijft van de korrelgrootte van het gebouw. Dat gebeurt lang niet altijd. Het is, bijvoorbeeld, haast ondoenlijk in een leegstaande kerk woningen te bouwen. De korrelgroottes komen niet overeen. Een gevangenis kan daarentegen wel een woonbestemming krijgen. Wij hebben in Zwolle een gevangenis verbouwd tot hotel, Librije's Hotel. Een gevangenis is natuurlijk een soort hotel, alleen zit het slot aan de andere kant.'

Kansloos

Een van de zaken waarover Fritz zich zorgen maakt is de toenemende oneigenlijke concurrentie op de restauratiemarkt. Hoewel het vergeleken met de totale bouwnijverheid een hele kleine markt is, schrijven steeds meer bureaus in op de - Europese - aanbestedingen. 'Op die aanbestedingen vissen wij als kleine restauratie-architectenbureaus vaak achter het net. Bij typische restauratie-opdrachten, zoals Luxor en het huis Six aan de Amstel, lukt het nog wel. Maar voor de grotere opgaves, zoals de Oude Manhuispoort in Amsterdam - een enorm complex waar heel veel restauratiewerk in zit - waren we kansloos. Je haalt de omzetcijfers niet, het bureau is te klein of niet hip genoeg en de lobby is onvoldoende. Het vergroten van de kansen van de leden op deze aanbestedingen is een van de vaste agendapunten op de vergaderingen van de VAWR' Toch is Fritz niet ontevreden over het functioneren van de vereniging. 'We hebben wel bereikt dat het Rijk dezelfde kwaliteitseisen stelt bij de restauratie van een monument in rijksbezit als wij voor onszelf doen. En dat is toch een van de successen van de VAWR. Als we onze invloed verder kunnen uitbreiden en over een aantal jaren zijn gegroeid tot zo'n 25 leden, ben ik heel tevreden.' ■

Introductie 'Quick Scan'; een nieuwe service van de Monumentenwacht en Restauratiefonds

Eigenaren van een rijksmonument in Zuid-Holland die toe zijn aan grootschalig onderhoud of mensen die een monument willen aankopen kunnen gebruik maken van een nieuwe service: de Quick Scan. Hiermee is het voor de eigenaar in één keer duidelijk welke zaken aan onderhoud of restauratie toe zijn, welke kosten er gemaakt moeten worden en welke partijen hierbij betrokken moeten worden.

Bij de Quick Scan voert een Technisch Adviseur van de Monumentenwacht een onderzoek uit. Hieruit volgt

een begroting waarin direct is opgenomen in hoeverre de monumenteigenaar in aanmerking komt voor een lening met een lage rente van het Restauratiefonds. De Quick Scan wordt aangeboden als onderdeel van de RestauratieWijzer en zorgt ervoor dat het proces rond de aanvraag van Restauratiefonds-hypotheek sneller verloopt.

Heeft u vragen over Quick Scan? Kijkt u dan voor aanvullende informatie op www.restauratiefonds.nl/indetail ■

Modernisering monumentenzorg: meer ruimte voor emotie

Onder de codenaam MoMo wil minister Plasterk van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) de monumentenzorg moderniseren. Hij wil geen monumenten meer die als geïsoleerde objecten alleen maar mooi staan te wezen. Monumenten moeten meer verbonden worden met hun omgeving en de maatschappij als geheel. Jan de Jong, projectleider modernisering monumentenzorg bij OCW, en Pieter Baars, hoofd communicatie en strategie van Nationaal Restauratiefonds, over de noodzaak van een aangepast monumentenbeleid en de uitdagingen die dat met zich meebrengt.

Waarom is er behoefte aan een modernisering van de monumentenzorg; het gaat toch goed met de monumenten in Nederland? Er zijn nog nooit zoveel monumenten geweest als nu...

De Jong: 'Van diverse kanten - zoals particuliere organisaties, de rijksadviseur, en de federatie Grote Monumenten Gemeenten - werd ons duidelijk gemaakt dat het monumentenbeleid toe was aan verandering. Ook intern hadden we het gevoel dat het monumentenbeleid een beetje overrijp aan het worden was.'

Wat moet hoognodig veranderen in het beleid?

De Jong: 'In de ruimtelijke ordening is veel veranderd en daar heeft monumentenzorg te weinig op ingespeeld. Zo heeft de monumentenzorg nauwelijks gereageerd op

de nota Belvédère van het ministerie van VROM uit 1999, waarin erkend wordt dat er een spanning bestaat tussen de zorg voor het cultuurhistorisch erfgoed en de dynamiek van de ruimtelijke inrichting. Je ziet ook dat gemeentes steeds meer cultuurhistorie oppakken en dat monumentenzorg daar te weinig mee doet. Er wordt nog te veel gedacht in het beschermen van objecten en te weinig in structuren. Ten slotte is de huidige Monumentenwet niet geschikt voor het behoud van een wederopbouwwijk. Kortom, het is echt een kwestie van moderniseren.'

Opvallend is dat het ministerie van VROM niet zo aanwezig is bij het ontwikkelen van nieuw monumentenbeleid. Waar is VROM gebleven?

De Jong: 'Het klopt dat de Monumentenwet op dit moment

Jan de Jong, OCW

Pieter Baars, Restauratiefonds

een sectorale wet is, waarvan de uitvoering onder de verantwoordelijkheid valt van de minister van OCW. Toch zit VROM wel in de werkgroepen waarin gepraat wordt over hoe die modernisering eruit moet zien.'

Wat vindt het Restauratiefonds van de modernisering van de monumentenzorg?

Baars: 'We zijn er blij mee. Het Restauratiefonds houdt zich vooral bezig met de financiering van de monumentenzorg en heeft daarom voornamelijk te maken met eigenaren van monumenten en overheden. Dan merk je dat er ontwikkelingen gaande zijn waarop het huidige monumentenbestel - met zijn Monumentenwet, vergunningen en financiële stelsel - geen adequaat antwoord heeft. Daarom is MoMo meer dan het kijken naar de toekomst.'

Het is ook leren van het verleden...?

Baars: 'Ja, het is ook een moment om terug te kijken: welke instrumenten hebben we, welke voldoen nog? Dat zijn voor het Restauratiefonds vooral financiële instrumenten, maar wij zijn eigenwijs genoeg om ook op andere terreinen mee te willen praten. Dat laten we ook blijken aan het ministerie en de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) en vaak worden wij ook uitgenodigd voor ander overleg, bijvoorbeeld op meer decentraal niveau met provincies en gemeentes.'

Dat is ook in lijn met MoMo, die in de toekomst gemeenten een belangrijker rol wil gaan laten spelen...

Baars: 'De vraag op welk niveau je gaat zitten bij de monumentenzorg is een van de zaken die in MoMo beantwoord moet worden. Waarschijnlijk komt daar geen eenduidig antwoord op, omdat een deel van het beleid zich laat decentraliseren, maar een ander deel niet. Maar het is wel de uitdaging om de juiste zaken te decentraliseren. Zo zou je rijksgeld als trigger money kunnen inzetten om provincies en gemeenten - die ook veel geld steken in de zorg voor de omgeving - te bewegen in hetzelfde project te investeren. Vervolgens kijk je wie het beste dat specifieke project kan gaan trekken. Dat zou best eens de gemeente kunnen zijn.'

Maar dan wel een gemeente die groot genoeg is om dat te kunnen. Kleinere gemeenten vallen hierbij toch buiten de boot?

Baars: 'Het is logisch dat het voor een gemeente met een goed geoutilleerde afdeling monumentenzorg gemakkelijker is het initiatief te nemen, dan voor een kleine gemeente. Daarom moet je met kleinere gemeentes andere afspraken maken.'

De Jong: 'Kleinere gemeenten hoeven niet alle kennis in huis te hebben. Er zijn tegenwoordig voldoende externe bureaus die veel kennis van zaken hebben. Die kan je als gemeente inhuren. Dat gebeurt, bijvoorbeeld, ook veel bij de archeologie. Of je nu zelf een deeltijdambtenaar hebt die de monumenten onder zijn hoede heeft of dat je die kennis inhuurt, maakt niet zoveel uit.'

Wat zijn de uitdagingen voor de toekomst voor MoMo?

Baars: 'Het besef dat monumenten niet alleen staan, maar steeds breder gedragen worden, betekent ook dat je andere partners moet gaan zoeken en soms ook andere financiers. Zo staat bijna elke kerk in Nederland die gebouwd is voor 1850 op de monumentenlijst. Dat is lang niet altijd omdat het zulke fraaie gebouwen zijn, maar ook omdat een kerk voor een buurt of dorp een belangrijke sociaal-maatschappelijke functie heeft. Dat is mooi, maar dat hoeft niet te betekenen dat alleen Monumentenzorg voor de financiering ervan moet opdraaien. Dan komen er meer instanties in aanmerking om dit te financieren.'

De Jong: 'Daarnaast dient zich een nieuw soort monumenten aan: de wederopbouwwijken. Die zijn lang beschouwd als lelijke crisisarchitectuur, maar de mensen die er geboren en getogen zijn, kijken heel anders tegen zo'n wijk aan. Die hebben vaak een heel emotionele band met zo'n wijk, net als anderen dat hebben met kerken. Hun levensverhaal ligt er. Dit wordt in MoMo bedoeld met een dynamische verbinding met de maatschappij.'

Emoties gaan dus een grotere rol spelen in de Monumentenzorg...

De Jong: 'Ja, we willen met MoMo beter aansluiten bij de emoties van bewoners. Het oordeel wat van waarde is, is niet alleen voorbehouden aan een elite van experts.' ■

Het gezicht van...

Débora de Alarcon Pinto

Als je een monument bezit, of wilt kopen, en je wilt weten hoe het zit met financiering en subsidies voor restauratie en onderhoud, bel dan gerust even met Débora de Alarcon Pinto. Zij kan u precies uit de doeken doen hoe alles in zijn werk gaat en wat de mogelijkheden zijn.

Débora is 28 jaar en werkt sinds mei 2007 op de afdeling financiering en subsidies. Oorspronkelijk heeft Débora Integrated Communication Management, richting pr, gestudeerd. Financiële knowhow heeft zij opgedaan bij Stater. Hier hield zij zich bezig met de administratie en het beheer van hypotheek van ABN Amro. 'Dat was een stuk commerciëler. Bij het Restauratiefonds ben je veel meer op maatschappelijk vlak bezig en tegelijkertijd ben je veel persoonlijker en nauwer betrokken bij de eigenaren van een monument. Dat kunnen particulieren zijn maar ook beheerders van kerken en molens.'

Débora, haar achternaam verraadt het een en ander, komt oorspronkelijk uit Brazilië. Tien jaar geleden, tijdens een uitwisselingsprogramma kwam ze hier terecht en liep haar huidige man tegen het lijf. En zo belandde zij in de lage landen. 'Wat me toen gelijk opviel, was dat de oude

gebouwen, in tegenstelling tot mijn eigen land, hier zo mooi onderhouden zijn. Ik vind het nog steeds indrukwekkend dat gebouwen die soms nog ouder zijn dan mijn eigen land er zo goed uit kunnen zien. Het voelt daarom geweldig om me hiervoor in te zetten. Prachtig.'

Dick de Kruif

Dick de Kruif (56) werkte al bijna 30 jaar voor diverse onderdelen binnen Bouwfonds toen hij in 2002 de overstap maakte naar het Restauratiefonds. Als Kredietbeheerder beheert hij alle verstrekte leningen. Met Dick krijg je te maken als er iets wijzigt in je hypotheek en dus ook als het niet goed gaat. 'Dat is de vervelende kant van mijn functie. Onlangs nog hebben we te maken gehad met een gedwongen verkoop omdat de cliënt niet meer aan zijn financiële verplichtingen kon voldoen. Dan is het de kunst om in contact te blijven en tot een oplossing te komen.'

Maar Dick komt niet alleen om de hoek kijken als het mis gaat, hij kan juist ook hulp bieden om te voorkomen dat het zover komt. 'In overleg met de cliënt kunnen wij in bepaalde gevallen bijvoorbeeld ook tot een betalingsregeling komen, om eventuele achterstand in te lopen en de zaken weer op orde te brengen.'

Dick heeft zich het vak in de loop der jaren via opleidingen en cursussen eigen gemaakt. 'In mijn tijd studeerden maar weinig mensen verder na de middelbare school. Ik ging al

werken op mijn zeventiende bij een bandenimporteur.' Dat hij nu voor het Restauratiefonds werkt, is voor Dick een stap waar hij absoluut geen spijt van heeft. 'Sinds ik hier werk ben ik me echt gaan interesseren voor monumenten. Als ik in de buurt ben bij een van onze objecten, rij ik vaak even langs om te kijken hoe het er mee staat. Juist ook het ideaal van de monumenteneigenaren, dat positieve in hun houding, vind ik erg motiverend.'

Interessant cursusprogramma in het najaar

In het najaar van 2008 kunt u weer een aantal interessante cursussen volgen bij 'Erfgoed in de praktijk'. Een breed scala aan cursussen waarbij het gaat om monumenten, archeologie en cultuurlandschap, kortom cultureel erfgoed als geheel. U kunt zich bijvoorbeeld aanmelden voor de cursus

'Cultuurlandschap in de praktijk' of 'Herbestemmen van monumenten'. Ook kunt u bijpraten met uw vakgenoten tijdens de cursus 'Actualiteiten en Ontwikkelingen'. Na deze dag bent u weer op de hoogte van de laatste ontwikkelingen op het gebied van cultureel erfgoed.

Deze netwerkbijeenkomst wordt in elf provincies georganiseerd en vindt dit jaar plaats in religieus getinte locaties.

Wilt u meer weten over het cursusaanbod voor het najaar of wilt u zich aanmelden? Kijkt u dan op www.erfgoedindepraktijk.nl. ■

Energielabel niet verplicht voor monumenten

Sinds 1 januari 2008 zijn eigenaren van woningen verplicht om bij verkoop van hun woning een energielabel te overhandigen aan de toekomstige koper of huurder. Het label geeft de koper of huurder meer inzicht in de energieprestatie van de woning. Het label is te vergelijken met het reeds bestaande energielabel voor witgoed en auto's. Het geeft de energiezuinigheid aan en loopt van A tot en met G. Een woning met label A is het energiezuinigst en met label G het minst zuinig. Als u kunt aantonen dat uw woning een

monument is, bent u niet verplicht om een energielabel aan te schaffen. In het 'Besluit Energieprestatie gebouwen' is bepaald dat monumenten die op grond van de Monumentenwet 1988 en op grond van een provinciale of gemeentelijke monumentenverordening zijn beschermd, zijn uitgezonderd van de levering van een energielabel bij verhuur of verkoop. Kijkt u voor het 'Besluit energieprestatie gebouwen' en voor tips voor het besparen van energie op www.restauratiefonds.nl/indetail ■

Colofon

Nationaal Restauratiefonds
Westerdorpsstraat 68
3871 AZ Hoevelaken
Postbus 15
3870 DA Hoevelaken
T (033) 253 94 39
F (033) 253 95 98

www.restauratiefonds.nl
info@restauratiefonds.nl

Redactie

Peter Conradi, Amsterdam
Boudewijn Drechsler, Amersfoort
Tjitske Plakké, Nationaal Restauratiefonds

Fotografie

Vincent van den Hoven, Voorschoten
Inbeeld reclamefotografen, Driebergen

Ontwerp

Frissewind visuele_communicatie,
Amsterdam

InDetail is een periodieke uitgave van Nationaal Restauratiefonds. Het bulletin wordt kosteloos verspreid en verschijnt vier keer per jaar.

Wilt u regelmatig op de hoogte blijven van de activiteiten van Nationaal Restauratiefonds, bel of mail dan voor een (gratis) abonnement.
ISSN 1574-9339